

ΕΛΙΑΜΕΠ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
HELLENIC FOUNDATION FOR EUROPEAN & FOREIGN POLICY
ΕΛΙΑΜΕΠ

**ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΠ**

Παύλος Αποστολίδης

Copyright © 2007

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)
Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

ISBN: 978-960-8356-21-4

ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΠ

Παύλος Αποστολίδης

Πρώην Διοικητής της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (1999-2004)
Ειδικός Σύμβουλος του ΕΛΙΑΜΕΠ

ΟΡ07.03

**Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής
(ΕΛΙΑΜΕΠ)**

Βασ. Σοφίας 49

106 76 Αθήνα

tel: (+30) 210 7257110-1

fax: (+30) 210 7257114

e-mail: eliamep@eliamep.gr

url: www.eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του ιδρύματος, του διοικητικού συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

Εισαγωγή

Η δημοσιοποίηση της ανακάλυψης υποκλοπών κινητής τηλεφωνίας, μέσω της εταιρείας Vodafone, το Φεβρουάριο του 2006, έφερε στο προσκήνιο την ΕΥΠ, την εμπλοκή της ή μη στην υπόθεση και τις ενέργειες και παραλείψεις της. Κάτι τέτοιο ήταν φυσικό, αλλά η ενασχόληση του πολιτικού κόσμου και των ΜΜΕ με την ΕΥΠ ήταν περιστασιακή, διότι αφορούσε μόνο τη συγκεκριμένη υπόθεση. Μόνο συμπτωματικά δημοσιεύθηκαν πληροφορίες για τη λειτουργία της ΕΥΠ, με βάση την κατάθεση του Διοικητή της στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής.

Η μελέτη αυτή αποσκοπεί να συνεισφέρει σε ένα δημόσιο διάλογο για τη λειτουργία των Υπηρεσιών Πληροφοριών και της ΕΥΠ, ενόψει και της πιθανής κατάθεσης στη Βουλή νέου Σχεδίου Νόμου για την ΕΥΠ από την ελληνική κυβέρνηση.

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΕΥΠ

Η Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών ιδρύθηκε το 1953 και έχει τις ρίζες της στις Στρατιωτικές Υπηρεσίες (Υπηρεσία Προστασίας Στρατεύματος, Δ/νσις Πληροφοριών Αρχιστρατήγου), που λειτούργησαν κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου Πολέμου.

Ίσως δεν είναι τυχαίο ότι ο τίτλος της είναι μετάφραση του Central Intelligence Agency (CIA), που ιδρύθηκε λίγα χρόνια νωρίτερα. Όμως ο ρόλος της είναι διαφορετικός εξ' υπαρχής διότι, ενώ η CIA ασχολείται με την εξωτερική απειλή κατά της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ, η ΚΥΠ καλείται να αντιμετωπίσει την εσωτερική απειλή του κομμουνισμού και τις διασυνδέσεις του εκτός Ελλάδος (Έλληνες κομμουνιστές εξωτερικού), τον επαναπατρισμό των οποίων εγκρίνει με το σταγονόμετρο. Με το διεθνή κομμουνισμό ασχολείται μόνο σε επίπεδο ανάλυσης ή ως απειλή κατασκοπείας, όπως και οι περισσότερες ευρωπαϊκές Υπηρεσίες Αντικατασκοπείας. Με τις ξένες Υπηρεσίες, γαλλική, βρετανική, αμερικανική, συνεργάζεται στην αφηνιμέρωση φυγάδων, κινήσεις σοβιετικού στόλου στη Μεσόγειο καθώς και στρατιωτικών δυνάμεων χωρών Συμφώνου Βαρσοβίας.

Συμφασμένα με την καταπολέμηση της κομμουνιστικής απειλής, που μοιράζεται με τη Δ/νση Εσωτερικής Ασφάλειας, είναι δυο εθνικά θέματα, το Βορειοηπειρωτικό και το Μακεδονικό. Το πρώτο αντιμετωπίζεται επιθετικά (αποστολή πρακτόρων προς ανατροπή καθεστώτος Χότζα, σε συνεργασία με CIA) ενώ το δεύτερο αμυντικά (πολιτική παγώματος επαφών με Γιουγκοσλαβία), για να μη μολυνθούν οι Έλληνες σλαβόφωνοι με το μικρόβιο «Μακεδονικής» ταυτότητας! Στη δεκαετία του '60, η ΚΥΠ αρχίζει να ασχολείται με το Κυπριακό, ρίχνοντας το βάρος στη πληροφοριακή κάλυψη του ΑΚΕΛ και γενικά της Ε/Κ πλευράς. Μετά το 1974 στρέφει την προσοχή της στην Τουρκία.

Οι εσωτερικές αρμοδιότητες της ΚΥΠ την οδηγούν σε ανάμειξη στην πολιτική ζωή της χώρας υπέρ της «εθνικόφρονος παρατάξεως» και σε προσπάθεια αντίστοιχου επηρεασμού των εκλογικών αποτελεσμάτων (η συμμετοχή της ΚΥΠ στις διαβουλεύσεις της Δευτεροβάθμιας Επιτροπής του ΓΕΕΘΑ το 1961, για την κατάρτιση του σχεδίου «Περικλής» είναι αποφασιστική: Κάνει την εισήγηση και αναλαμβάνει τη Γραμματεία) με τις ευλογίες των εκάστοτε κυβερνήτων. Οι αξιωματικοί που τη στελεχώνουν μέχρι την επικράτηση της Ένωσης Κέντρου το 1963, ανήκουν στη Δεξιά, πολλοί δε από αυτούς, μεταξύ αυτών και ο πρώτος Διευθυντής της, Αλέξανδρος Νάτσινας, στον ΙΔΕΑ. Έτσι η ΚΥΠ έχει έναν επιπλέον ρόλο, ανεπίσημο, αυτόν του επηρεασμού των μεταθέσεων και προαγωγών στο Στράτευμα. Πολλοί νεώτεροι αξιωματικοί επιδιώκουν την εύνοια της ΚΥΠ για την προσωπική τους πρόωθηση. Την επιρροή αυτή εκμεταλλεύονται οι πραξικοπηματίες της 21ης Απριλίου, προσηλυτίζοντας μεταξύ των αξιωματικών αυτών.

Η αντικατάσταση των δεξιών αξιωματικών από την Ένωση Κέντρου και οι άστοχες πρωτοβουλίες νέων κεντρικών αξιωματικών που θέλουν να παίξουν

τον ίδιο ρόλο με τους προκατόχους τους, με την ανοχή των πολιτικών τους προϊσταμένων, συντελούν στην υπόθεση ΑΣΠΙΔΑ και δίνουν την αφορμή για την επιστολή Βασιλέα προς Πρωθυπουργό, όπου ο πρώτος επιμένει για «εξυφαινόμενη εναντίον του συνωμοσία στην ΚΥΠ».

Στο ίδιο το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου, η ΚΥΠ, ως Υπηρεσία, δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο, αν και οι πρωτεργάτες του, Παπαδόπουλος – Μακαρέζος, υπήρξαν βασικά στελέχη της και ο νέος αρχηγός της Χατζηπέτρος, μέλος του ΙΔΕΑ. Στη συνέχεια όμως αποτελεί το κύριο ενεργούμενο, στυλοβάτη του καθεστώτος και τον πολέμιο όλων των αντιφρονούντων, εξωτερικού και εσωτερικού.

Με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, η ΚΥΠ χάνει τον πρωταρχικό ρόλο της, μειώνει προοδευτικά το ενδιαφέρον της για τον εγχώριο κομμουνισμό και στρέφεται, μετά τη δολοφονία του σταθμάρχη της CIA Richard Welch, στην αντιμετώπιση της εγχώριας τρομοκρατίας. Η πρωτεύουσα ενασχόλησή της με την τρομοκρατία θα διαρκέσει μέχρι την ίδρυση από την Αστυνομία της Υποδιεύθυνσης Αντιμετώπισης Εγκλημάτων Βίας (Αντιτρομοκρατικής) το 1987. Θα μεσολαβήσουν πολλές αλλαγές προσώπων και αρμοδιοτήτων στον τομέα αυτό, που εξουδετερώνουν τις όποιες φιλότιμες προσπάθειες καταβάλλονται.

Σταθμό θα αποτελέσει ο νέος νόμος (Ν1645/1986), επί διοίκησης Κώστα Τσίμα, πρώτου μη στρατιωτικού Διοικητή, που τη μετονομάζει σε Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών και την ορίζει ως πολιτική Υπηρεσία. Η πρόθεση του Τσίμα να απομακρύνει τους ένστολους (αξιωματικούς των Εν. Δυνάμεων και της Αστυνομίας), υλοποιείται μόνο μερικώς, ελλείπει επαρκών, σε ποιότητα και ποσότητα, πολιτικών στελεχών με εμπειρία διοίκησης, αλλά και διότι η απόσπαση ενόπλων στην ΕΥΠ παραμένει ένα γερό πολιτικό ρουσφέτι.

Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στη δεκαετία του 1990 υποβαθμίζει τη σημασία της Αντικατασκοπείας και των Υπηρεσιών Πληροφοριών γενικότερα, στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Η ανάδειξη της διεθνούς τρομοκρατίας (Al Qaeda), ως σοβαρής απειλής για τη Δύση, στα τέλη της δεκαετίας του '90, επαναδίδει σημασία στις Υπηρεσίες Πληροφοριών. Στην Ελλάδα η ΕΥΠ κλονίζεται το 1999 από τη συμμετοχή της στην υπόθεση Οτζαλάν, του οποίου την είσοδο στην Ελλάδα αποτυγχάνει να αποτρέψει, ενώ δεν τα καταφέρνει καλά ούτε στη ασφαλή φυγάδευσή του στο εξωτερικό, σε ανταλλαγή για τη συγκατάθεσή του να ταξιδεύσει. Είναι πάντως συζητήσιμο αν πήρε η ΕΥΠ τις επιχειρησιακές αποφάσεις και αν ρωτήθηκε από την Κυβέρνηση κατά πόσο είχε τις επιχειρησιακές δυνατότητες και εμπειρία να τις υλοποιήσει.

Από το 1999, η ΕΥΠ επιδίωξε να αναπτύξει στενότερη συνεργασία με το Υπουργείο Εξωτερικών και με τις ξένες Υπηρεσίες Πληροφοριών, εσωτερικού και εξωτερικού. Προχώρησε επίσης στην ανανέωση του έμψυχου και άψυχου υλικού της, στη μετάβασή της στην ηλεκτρονική εποχή και στην εκπαίδευση.

Η εμπλοκή της ΕΥΠ στην ασφάλεια των Ολυμπιακών Αγώνων κινητοποίησε ένα μεγάλο μέρος του προσωπικού της στην τριετία 2001-2004. Δημιουργήθηκε Κέντρο Επιχειρήσεων, το οποίο, μαζί με το Κέντρο Ανοικτών Πηγών, κάλυψε ένα μεγάλο κομμάτι του πληροφοριακού τομέα. Καταρτίσθηκε τέλος, νέο σχέδιο Νόμου για τον εκσυγχρονισμό της ΕΥΠ από το 2003, το οποίο όμως δεν έχει ακόμη κατατεθεί στη Βουλή.

2. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Τα κράτη διαθέτουν Υπηρεσίες Πληροφοριών με διαφορετικές αρμοδιότητες. Κύρια διάκριση είναι εκείνη μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών Υπηρεσιών. Στην Ευρώπη των εθνικών κρατών, οι εσωτερικές Υπηρεσίες Ασφαλείας – Πληροφοριών ή Αντικατασκοπείας προηγούνται χρονικά των εξωτερικών Υπηρεσιών Πληροφοριών.

α. Υπηρεσίες Ασφαλείας

Αντικείμενο των Υπηρεσιών Ασφαλείας υπήρξε και συνεχίζει να είναι, η υπεράσπιση του κράτους, η προάσπιση του Συντάγματος και της κυβέρνησής του, εναντίον εσωτερικών και εξωτερικών απειλών, που εκδηλώνονται όμως στην επικράτεια της χώρας (αμυντικές αποστολές). Αυτή είναι και η ειδοποιός διαφορά από τις Υπηρεσίες Κατασκοπείας, των οποίων η δραστηριότητα αναπτύσσεται σε τρίτες χώρες και απαγορεύεται εντός της επικράτειας. Η διάκριση αυτή είναι σκόπιμο να γίνει από την αρχή, διότι η κατανόηση της διαφορετικής φύσης των εσωτερικών και εξωτερικών Υπηρεσιών Πληροφοριών είναι απαραίτητη για να διαπιστωθεί ποιά Υπηρεσία χρειάζεται το κάθε κράτος.

Ακόμη και για τον καλά πληροφορημένο πολίτη, είναι δυσδιάκριτη η ανάγκη εσωτερικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, ανεξάρτητης από την υπεύθυνη για την τήρηση της δημόσιας τάξης, Αστυνομία. Η εξήγηση είναι ότι:

- 1) Οι εκάστοτε κυβερνήσεις επιθυμούν να έχουν μια απ' ευθείας και ανεξάρτητη πληροφόρηση για τους κινδύνους που τις απειλούν,
- 2) Η ανεξαρτησία των Υπηρεσιών Ασφαλείας επιτρέπει μια ελευθερία μυστικής δράσης που δεν είναι ανεκτή στην Αστυνομία και την εξειδίκευση των στελεχών τους, που δεν υπόκεινται στις τακτικές μεταθέσεις της Αστυνομίας ή των Ενόπλων Δυνάμεων,
- 3) Χρειάζεται ο συντονισμός των πληροφοριών και των συναρμοδιών Υπηρεσιών Ασφαλείας, για καλύτερη αποτελεσματικότητα,
- 4) Από αρνητικής πλευράς, κυβερνήσεις και διοικούντες υποκύπτουν συχνά στον πειρασμό χρησιμοποίησης των δυνατοτήτων των Υπηρεσιών (ιδίως παρακολούθησης συνδιαλέξεων) προς ίδιον όφελος.

Οι αμυντικού χαρακτήρα αποστολές των Υπηρεσιών Ασφαλείας συνίστανται σε Αντικατασκοπεία, Αντιδολιοφθορές, Αντιανατρεπτική Δράση και Αντιπροπαγάνδα. Τα μέσα που χρησιμοποιούν είναι:

- α) δίκτυο πληροφοριοδοτών, επί πληρωμή ή με άλλο αντάλλαγμα, στους τομείς ενδιαφέροντός τους,
- β) ομάδες φυσικής παρακολούθησης, προς παρακολούθηση χώρων ή ατόμων,
- γ) τεχνικά μέσα, είτε προς διευκόλυνση της φυσικής παρακολούθησης, είτε προς παγίδευση χώρων, είτε προς παρακολούθηση επικοινωνιών υπόπτων προσώπων και ενίοτε,
- δ) ομάδες προστασίας υψηλών προσώπων,
- ε) ομάδες αντιτρομοκρατικών επιχειρήσεων (στη Ρουμανία η SRI, στη Ρωσία η FSB).

Οι Υπηρεσίες Ασφαλείας μπορεί να έχουν ή να μην έχουν εκτελεστικές αρμοδιότητες (σύλληψης, ανάκρισης, κράτησης υπόπτων), αναλόγως αν είναι αστυνομικές Υπηρεσίες ή όχι. Στη Γαλλία, επί παραδείγματι, αμφότερες οι Υπηρεσίες Ασφαλείας (DST και RG) στελεχώνονται από Αστυνομικούς (Δικαστική Αστυνομία στην πρώτη περίπτωση) και προβαίνουν σε επιχειρήσεις σύλληψης υπόπτων. Ανήκουν όμως στην εξαίρεση, διότι η διεθνής πρακτική εξισορροπεί τις αυξημένες δυνατότητες των Υπηρεσιών αυτών με την αφαίρεση απ' αυτές εκτελεστικών αρμοδιοτήτων.

Ιστορικά, οι Υπηρεσίες Ασφαλείας άνθισαν σε απολυταρχικά καθεστώτα, ή σε εκείνα που είχαν να αντιμετωπίσουν σημαντικές απειλές. Διάσημος έγινε ο Υπουργός Αστυνομίας Φουσέ, επί Ναπολέοντα, για το δίκτυο πληροφοριοδοτών που διέθετε, τόσο μεταξύ των οπαδών της Βασιλείας όσο και μεταξύ εκείνων της Επανάστασης. Έναν αιώνα αργότερα, η αυτοκρατορική Ρωσία δημιούργησε την "Οχράνα" για να αντιμετωπίσει τους εσωτερικούς αντιπάλους της. Μετά τη Ρωσική Επανάσταση, την Οχράνα διαδέχθηκε η Τσέκα, που υιοθέτησε τις ίδιες μεθόδους με την Οχράνα, όπως π.χ, των agents – provocateurs (πράκτορες που προβαίνουν βάσει εντολών, σε αντικαθεστωτικές ενέργειες, δικαιολογούν τις συλλήψεις των πολιτικών αντιπάλων).

Η Ρωσική Επανάσταση, όπως η Γαλλική, δεν είχε εχθρούς μόνο στο εσωτερικό, αλλά και στο εξωτερικό. Έτσι η Τσέκα και μετά η NKVD και KGB, απέκτησαν Δ/νσεις που ασχολούνταν με την εξουδετέρωση των Ρώσων στο εξωτερικό, τους οποίους το καθεστώς θεωρούσε απειλές. Οι Διευθύνσεις αυτές αναπτύχθηκαν σε πλήρεις Υπηρεσίες κατασκοπείας. Το ίδιο σύστημα υιοθετήθηκε από όλα τα κομμουνιστικά καθεστώτα της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η δολοφονία πολιτικών αντιπάλων παρέμεινε αποδεκτή μέθοδος δράσης και μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Γνωστή είναι η δολοφονία με δηλητηριασμένη ομπρέλα στο Λονδίνο το 1969 του αντικαθεστωτικού Georgi Markov από τις βουλγαρικές Υπηρεσίες. Απόπειρες δημιουργίας χωριστής εξωτερικής Υπηρεσίας έγιναν (Ανατολική Γερμανία με APN το 1951), αλλά απέτυχαν, ίσως λόγω της παντοδυναμίας των Υπηρεσιών Ασφαλείας.

Στη Δυτική Ευρώπη, οι Υπηρεσίες Ασφαλείας αναπτύχθηκαν μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ως Υπηρεσίες Αντικατασκοπείας, λόγω της απειλής που συνιστούσαν για την εθνική ασφάλεια των χωρών τους οι δραστηριότητες των Υπηρεσιών Κατασκοπείας των κομμουνιστικών χωρών. Το Ην. Βασίλειο, εξαίρεση, είχε αποκτήσει την British Security Service (BSS ή MI5), όπως και την British Intelligence Service (BIS ή MI6) από τις αρχές του 20ου αιώνα, λόγω Ιρλανδικού και αναγκών αυτοκρατορίας αντίστοιχα. Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων στη δεκαετία του '90, μείωσε την απειλή από την κατασκοπεία, οι περισσότερες δε Υπηρεσίες μετέφεραν την προτεραιότητά τους στη διεθνή τρομοκρατία. Πολλές είχαν ήδη ασχοληθεί με την εσωτερική τρομοκρατία στις δεκαετίες '60, '70 και '80 όπως και με την παλαιστινιακή. Η SISDE ιδρύθηκε στην Ιταλία το 1977 για να αντιμετωπίσει τις Ερυθρές Ταξιαρχίες και την εσωτερική απειλή στην εθνική ασφάλεια της χώρας.

Σ' ό,τι αφορά τις Υπηρεσίες Ασφαλείας των τέως κομμουνιστικών καθεστώτων, οι νέες δημοκρατικές κυβερνήσεις, για να σπάσουν την παντοδυναμία των Υπηρεσιών, οι νέες δημοκρατικές κυβερνήσεις, με δυτική ενθάρρυνση, τις διήρσαν σε δύο (εξωτερική – εσωτερική) ή τέσσερεις (χωριστές εξωτ. – εσωτ. στρατιωτικές Υπηρεσίες) ή και πέντε (χωριστή "τεχνική" Υπηρεσία). Στην Ουγγαρία, η εξωτερική στρατιωτική Υπηρεσία αλληλοεπικαλύπτεται με την αντίστοιχη πολιτική και μάλλον είναι αποτελεσματικότερη, λόγω παράδοσης.

Τέλος, οι νέες ειρηνευτικές αποστολές του NATO εκτός περιοχής, δημιούργησαν πρόσθετα καθήκοντα προστασίας των αποστολών στις δυτικοευρωπαϊκές Υπηρεσίες Ασφαλείας, με αποτέλεσμα, είτε να στρέψουν την προσοχή τους πέραν των εθνικών συνόρων (Βαλκάνια, Αφγανιστάν), είτε να αποκτήσουν και εξωτερικές αρμοδιότητες (Ολλανδική AIVD).

β. Υπηρεσίες Κατασκοπείας

Οι Υπηρεσίες Κατασκοπείας έχουν τις ρίζες τους στα Γραφεία Πληροφοριών (A2) των Ενόπλων Δυνάμεων, επιθετική αποστολή των οποίων είναι η συλλογή τακτικών πληροφοριών για την κατάρτιση σχεδίων και τη διεξαγωγή επιχειρήσεων, σε επίπεδο μονάδος, σε ανώτερο δε επίπεδο και στρατηγικών πληροφοριών που επιτρέπουν την εκτίμηση των πολιτικών και οικονομικών δυνατοτήτων του εχθρού. Βασική αποστολή των στρατιωτικών Υπηρεσιών Πληροφοριών είναι η έγκαιρη προειδοποίηση των Ενόπλων Δυνάμεων για επιθετικές κινήσεις του εχθρού.

Οι αρμοδιότητες των Γραφείων A2 περιλαμβάνουν και τις ψυχολογικές επιχειρήσεις (προπαγάνδα) που αποβλέπουν στην ανύψωση του ηθικού στρατεύματος και πληθυσμού και στην πτώση εκείνου των αντιπάλων, μέσω της διασποράς αληθών ή ψευδών ειδήσεων. Οι αληθείς ειδήσεις μεταδίδονται συνήθως σε περίπτωση νικών, οι ψευδείς σε περίπτωση ηττών.

Τα πολεμικά σχέδια και οι επιχειρήσεις εξάλλου, περιλαμβάνουν δολιοφθορές στο εχθρικό έδαφος, για την πραγματοποίηση των οποίων χρειάζονται ακριβείς πληροφορίες για το στόχο προκειμένου να πετύχουν. Στις επιθετικού χαρακτήρα αποστολές των εξωτερικών Υπηρεσιών συγκαταλέγονται επίσης οι δολιοφθορές και ανατρεπτικές καθεστωτικές ενέργειες.

Η συλλογή άμεσων στρατιωτικών πληροφοριών (real time military intelligence) κατέστη δυνατή με την ανάπτυξη της ασύρματης επικοινωνίας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ιδίως μεταξύ πλοίων στη θάλασσα. Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε την ανάγκη κρυπτογράφησης των στρατιωτικών επικοινωνιών (αλλά και γενικότερα με το εξωτερικό – Πρεσβείες) και στην αντίστοιχη προσπάθεια αποκρυπτογράφησης, δηλαδή ανάγνωσης των κωδίκων κρυπτογράφησης του αντιπάλου. Σε περίπτωση κλειστών επικοινωνιών και αδυναμίας εξεύρεσης της κλείδας, οι στρατιωτικές Υπηρεσίες κατέγραφαν τις εκπομπές ηλεκτρονικών σημάτων (προέλευση, συχνότητα), που προειδοποιεί για πολεμικές προετοιμασίες του αντιπάλου.

Οι στρατηγικές αρμοδιότητες των στρατιωτικών Υπηρεσιών Πληροφοριών μεταφέρθηκαν στις πολιτικές Υπηρεσίες που ιδρύθηκαν μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο στόχος του ήταν ευρύτερος, διότι οι αναζητούμενες πληροφορίες, αλλά και η δράση των Υπηρεσιών αφορούσε πλέον το παιχνίδι επιρροής και επικράτησης που διεξάγεται στις διεθνείς σχέσεις, ιδίως όταν υπάρχει ιδεολογική αντιπαράθεση καθεστώτων. Το παιχνίδι αυτό παίζεται σε παγκόσμιο επίπεδο μεταξύ των μεγάλων Δυνάμεων. Ακόμη και σήμερα οι μικρές χώρες της Δ. Ευρώπης δε διαθέτουν εξωτερικές πολιτικές Υπηρεσίες Πληροφοριών, αλλά μόνο στρατιωτικές. Εξαιρέση αποτελούν η Πορτογαλία, λόγω αποικιακού παρελθόντος και η Ελλάδα, που έχει ενιαία Υπηρεσία εσωτερικού – εξωτερικού, λόγω «κινδύνου από Βορρά» αρχικά και «εξ Ανατολής» στη συνέχεια.

Η πρόσφατη εμπειρία των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης που, όπως αναφέρθηκε, χώρισαν τις παλιές παντοδύναμες ενιαίες Υπηρεσίες, σε Υπηρεσίες εξωτερικού και εσωτερικού, μάλλον ανέδειξε τις δυσκολίες δημιουργίας αποτελεσματικών εξωτερικών Υπηρεσιών για μικρομεσαία κράτη.

Η αποδοτική λειτουργία των Υπηρεσιών Κατασκοπείας είναι απείρως δυσκολότερη από εκείνη των Υπηρεσιών Ασφαλείας. Στο εσωτερικό μιας χώρας είναι εύκολο π.χ. να ανευρεθούν στοιχεία υπόπτου, να προσεγγισθεί ο ύποπτος, να παγιδευθεί το κρησφύγετό του, να παρακολουθηθούν οι επικοινωνίες του. Είναι, επίσης, ευχερέστερο να στρατολογηθεί πληροφοριοδότης, η δε τυχόν αποτυχία προσέγγισης δεν περιέχει κινδύνους. Για την άσκηση κατασκοπείας απαιτούνται στελέχη με προσόντα αυτοσχεδιασμού, επινόησης, γλωσσομάθειας και γενικότερων γνώσεων που δύσκολα προσελκύνονται σε αυτή τη δουλειά, με μισθούς Δημοσίου και υποχρέωση να ζήσουν μια επικίνδυνη διπλή ζωή, χωρίς ιδιαίτερη διασφάλιση ή μεταχείριση. Αλλιώς έχει η κατάσταση αν η υπόσταση του κράτους απειλείται όπως σε περίπτωση πολέμου και η Υπηρεσία έχει μεγάλο κύρος (Ισραήλ και Mossad).

Εκτός από την ποιότητα των στελεχών, σημαντικός παράγων για τη στρατολόγηση πηγών είναι το κύρος και η επιρροή του κράτους προέλευσης στην ξένη χώρα και η δυνατότητα της Υπηρεσίας να πληρώνει σημαντικά ποσά για την άντληση κρίσιμων πληροφοριών, διότι οι πληροφορίες σήμερα κοστίζουν. Πέραν του οικονομικού σκέλους, ρόλο παίζει και η δυνατότητα του στελέχους και της Υπηρεσίας του να προσφέρει άλλα ανταλλάγματα στην πηγή της, όπως π.χ. μια προξενική θεώρηση, δουλειά, άδεια παραμονής, νέα ιδιότητα κλπ.

Η ανάπτυξη δικτύων συλλογής πληροφοριών στο εξωτερικό προϋποθέτει τη συνεργασία, υποστήριξη και κάλυψη άλλων κρατικών φορέων και σε τελική ανάλυση το ενεργό ενδιαφέρον του κράτους για πληροφορίες.

Μεγάλο τμήμα της συλλογής πληροφοριών γίνεται όχι με ανθρώπινες πηγές (Humint), αλλά με τεχνικές (Sigint και Photint). Οι υποκλοπές διεθνών ή ξένων επικοινωνιών απαιτούν τεχνογνωσία που πρέπει να αναπτυχθεί αυτόνομα,

διότι δεν υπάρχει στην αγορά, ούτε δίνεται από άλλες πιο προηγμένες Υπηρεσίες χωρίς μεγάλο αντάλλαγμα. Απαιτούν επίσης μεγάλη επένδυση που δεν είναι ποτέ βέβαιο ότι θα αποδώσει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Οι πληροφορίες από Sigint είναι ακριβείς, αλλά αποσπασματικές και συχνά απαιτούν άμεση εκμετάλλευση, ενώ καθυστερεί η επιλογή και μετάφρασή τους. Πιο γνωστή διεθνής συνεργασία Sigint είναι η UKUSA, στην οποία συμμετέχουν οι ΗΠΑ, Ην. Βασίλειο, Καναδάς, Αυστραλία και Ν. Ζηλανδία. Η φωτογράφιση στόχων γίνεται συνήθως από αεροσκάφη ή δορυφόρους.

Εξάλλου, η ανάπτυξη αυτόνομων δυνατοτήτων αναγνωριστικών και υποστηρικτικών επιχειρήσεων (εκκένωση Πρεσβείας, ομογενών) σε τρίτα κράτη είναι κατανοητή μόνο για Υπηρεσίες με ευρύ πεδίο δράσης στο εξωτερικό, ενώ για μικρές Υπηρεσίες και κράτη είναι λογικότερη η θεσμοθέτηση συνεργασίας με ομάδες επέμβασης των Ενόπλων Δυνάμεων. Συναφής αποστολή είναι ο έλεγχος της ασφάλειας των Διπλωματικών Αποστολών και του προσωπικού τους στο εξωτερικό.

Η «μυστική διπλωματία» είναι ένας άλλος τομέας στον οποίο χρησιμοποιούνται οι Υπηρεσίες, εάν τα εμπλεκόμενα σε μία υπόθεση κράτη επιθυμούν για 1) να μην αποκαλυφθούν οι επαφές για το συγκεκριμένο θέμα και 2) να μην εκτεθεί το επίσημο κράτος (Υπουργείο Εξωτερικών) ότι πραγματοποιεί επαφές. Πρόκειται συνήθως για περιπτώσεις επαφών με μη αναγνωρισμένα κράτη, με τρομοκρατικές οργανώσεις και διαπραγματεύσεων για απελευθέρωση ομήρων.

Να σημειωθεί ότι τα κράτη απαγορεύουν στις εξωτερικές Υπηρεσίες να ενεργούν στο εσωτερικό της χώρας. Η εξήγηση είναι ότι δεν ισχύουν γι' αυτές οι περιοριστικοί κανόνες που θεσπίζονται για τις Υπηρεσίες Ασφαλείας, προκειμένου να προστατευθούν οι ατομικές ελευθερίες των πολιτών. Οι οποιοσδήποτε εξαιρέσεις (π.χ. σε πλαίσια καταπολέμησης της τρομοκρατίας, η Γερμανική BND μπορεί να συνεχίσει την παρακολούθηση υπόπτου από το εξωτερικό), επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

γ. Υπαγωγή Υπηρεσιών

Η πολιτική υπαγωγή των Υπηρεσιών έχει σημασία από πλευράς α) πολιτικής ευθύνης για τις ενέργειές και παραλείψεις τους, β) ενίσχυσης της δύναμης του επιβλέποντος Υπουργού και γ) κατευθύνσεων που επιθυμεί να δώσει μια κυβέρνηση στις Υπηρεσίες Πληροφοριών.

Στην Ευρώπη οι εσωτερικές Υπηρεσίες υπάγονται είτε στον Υπουργό Εσωτερικών (έλεγχος και Αστυνομίας) ή στον Υπουργό Δικαιοσύνης (μήνυμα μεγαλύτερης αμεροληψίας και ελέγχου). Οι εξωτερικές Υπηρεσίες υπάγονται είτε στον Υπουργό Εξωτερικών (προώθηση εξωτερικής πολιτικής), είτε στον Υπουργό Άμυνας (μεγαλύτερη έμφαση σε συνεργασία με Ένοπλες Δυνάμεις). Υπάρχουν όμως και εξαιρέσεις, όπως στις γειτονικές μας βαλκανικές (ΠΓΔΜ και Βουλγαρία, Ρουμανία, κ.ά) όπου οι εσωτερικές Υπηρεσίες υπάγονται στον Πρωθυπουργό και οι εξωτερικές στον Πρόεδρο. Προφανώς η επιλογή αυτή

σχετίζεται με την ισορροπία και το διαμοιρασμό αρμοδιοτήτων μεταξύ των αξιωμάτων.

Οι Στρατιωτικές Υπηρεσίες υπάγονται στους Υπουργούς Άμυνας, όπως και οι υπάρχουσες ανεξάρτητες Υπηρεσίες υποκλοπής τηλεπικοινωνιών (NSA, GCHQ), που είναι και οι φυσικοί προϊστάμενοί τους. Ερώτημα υπαγωγής τίθεται για τις ενιαίες Υπηρεσίες με γενικές αρμοδιότητες εσωτερικού - εξωτερικού, όπως είναι η ΕΥΠ. Το ιστορικό της υπαγωγής της ΕΥΠ είναι χαρακτηριστικό του προβληματισμού. Από τον Πρωθυπουργό το 1986 στον Υπουργό Προεδρίας, μετονομασθέντα αργότερα σε Υπουργό Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, υπήχθη το 2001 στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης, στα πλαίσια του συντονισμού του αγώνα κατά της οργάνωσης «17 Νοέμβρη» και της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Η εξέλιξη αυτή δείχνει α) τη φθίνουσα σημασία της ΕΥΠ στα μάτια των ελληνικών κυβερνήσεων, ή, από άλλη σκοπιά, την απεμπλοκή της από τις εσωτερικές πολιτικές δραστηριότητες, β) την τάση της κυβέρνησης να θεωρήσει την ΕΥΠ Υπηρεσία Ασφαλείας, αγνοώντας την εξωτερική της πτυχή, γ) την έλλειψη ενδιαφέροντος των Υπουργών Εξωτερικών και Άμυνας για μια θεσμική σύνδεση με την ΕΥΠ.

3. ΚΥΚΛΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Στην αμερικανική βιβλιογραφία για τη CIA, που είναι ίσως η μόνη ακαδημαϊκή ανάλυση της θέσης και της αξίας των Πληροφοριών στο σύστημα Εθνικής Ασφάλειας της χώρας, γίνεται συστηματική αναφορά στον κύκλο που πρέπει να διανύσει μια πληροφορία προκειμένου να αποδώσει, στα πλαίσια της κυβερνητικής λήψης αποφάσεων. Η περιγραφή του κύκλου είναι περίπου η ίδια σε όλους τους συγγραφείς, με την προσθήκη ή την αφαίρεση μιας ή δυο διαδικασιών. Η έννοια της ανάλυσης είναι ότι αν μια φάση του κύκλου δε λειτουργεί, η πληροφορία πάει χαμένη.

Τα βασικά σημεία του κύκλου είναι τρία και ισχύουν τόσο για τις εσωτερικές όσο και για τις εξωτερικές Υπηρεσίες. Η συλλογή, η επεξεργασία και η διανομή των πληροφοριών. Στα τρία βασικά στοιχεία μερικοί προσθέτουν στην αρχή
-την παροχή οδηγιών ή κατευθύνσεων για το είδος των πληροφοριών που ζητούν οι «πελάτες» των Υπηρεσιών και τέλος,
-το σχολιασμό από τους «πελάτες» της αξίας των πληροφοριών που τους διανέμονται.

Ο όρος «πελάτης» προσδιορίζει τις κρατικές Υπηρεσίες που ενδιαφέρονται για τις συλλεγόμενες πληροφορίες, δηλαδή κατά κανόνα τα Υπουργεία Εξωτερικών και Άμυνας για τις πληροφορίες εξωτερικού, το Υπουργείο Εσωτερικών (Δημόσιας Τάξης για την Ελλάδα, Αλβανία και Κύπρο), για τις πληροφορίες εσωτερικού και το Πρωθυπουργικό Γραφείο, όταν οι πληροφορίες είναι σημαντικές. Οι πιο πάνω πελάτες είναι επιφορτισμένοι με την εθνική ασφάλεια της χώρας, για την οποία οι Υπηρεσίες είναι αρμόδιες να συλλέξουν πληροφορίες. Η εθνική ασφάλεια δεν ορίζεται επακριβώς σε νομοθετικά κείμενα, είναι πάντως ευρύτερος όρος της δημόσιας ασφάλειας που καλύπτει την εσωτερική έννομη τάξη. Η εθνική ασφάλεια προσδιορίζεται από κάθε κράτος ανάλογα με τους στόχους του και τις απειλές που δέχεται, όπως το ίδιο τις αντιλαμβάνεται.

A. Κατευθύνσεις:

Οι «πελάτες» των Υπηρεσιών Πληροφοριών οφείλουν και επιδιώκουν να καθορίσουν στις τελευταίες ποιές πληροφορίες χρειάζονται. Η ανάγκη χάραξης του πλαισίου δράσης των Υπηρεσιών είναι μεγαλύτερη για εκείνες του εξωτερικού, γιατί το σύνολο της δραστηριότητας των τρίτων κρατών, που αφορούν την εθνική ασφάλεια είναι τεράστιο, λιγότερο δε για τις Υπηρεσίες Ασφαλείας, που αυτόματα στοχεύουν τις απειλές κατά της εσωτερικής έννομης τάξης: κατασκοπεία, τρομοκρατία, οργανωμένο έγκλημα κ.ά. Μάλιστα η πολιτική καθοδήγηση είναι αποφευκτέα αν περιορίζει τα θέματα που μπορεί η Υπηρεσία να ερευνά. Η παροχή κατευθύνσεων δημιουργεί στους κρατικούς φορείς την αντίστοιχη υποχρέωση συμπαράστασης στην Υπηρεσία, οικονομικής ή άλλης.

Οι κατευθύνσεις μπορεί να δίνονται γραπτά ή προφορικά, μετά από ή χωρίς εισήγηση των Υπηρεσιών. Είναι σύνηθες να χορηγούνται στην αρχή του χρόνου, στα πλαίσια του προγραμματισμού των Υπηρεσιών, ή με την έγκριση

του κρατικού προϋπολογισμού. Πρέπει να είναι μακροπρόθεσμες (αν αφορούν νέους τομείς πληροφοριακού ενδιαφέροντος), διότι η στρατολόγηση ανθρωπίνων πηγών απαιτεί βάθος χρόνου. Μια Υπηρεσία Πληροφοριών μπορεί να ερμηνεύσει την εξωτερική πολιτική της κυβέρνηση από μόνη της και να συμπεραίνει απ' αυτές τις προτεραιότητές της. Όμως, η μη παροχή συγκεκριμένων κατευθύνσεων οδηγεί στην έλλειψη συντονισμού και στη σπατάλη ανθρωπίνων και υλικών πόρων.

Ο συντονισμός των Υπηρεσιών Πληροφοριών ενός κράτους σε πολιτικό ή υπηρεσιακό επίπεδο είναι συναφής προς την παροχή κατευθύνσεων. Συχνά λειτουργεί με ανώτατο υπηρεσιακό παράγοντα στο Πρωθυπουργικό Γραφείο (Ην. Βασίλειο, Γερμανία). Μπορεί όμως να λειτουργεί παράλληλα Επιτροπή των Επικεφαλής των Υπηρεσιών, όπως στην περίπτωση π.χ. του Ην. Βασιλείου (Joint Intelligence Committee). Ο συντονισμός μπορεί να ανατεθεί στον επικεφαλής μιας Υπηρεσίας (ο Διευθυντής της CIA ήταν μέχρι την καθιέρωση του Εθνικού Συντονιστή Πληροφοριών, ταυτόχρονα Συντονιστής όλων των Υπηρεσιών - Director Central Intelligence).

Πέραν του γενικού συντονισμού των Υπηρεσιών, σε αριθμό κρατών εισάγεται συντονιστικό όργανο σε επιμέρους τομείς, ιδίως στην αντιτρομοκρατία μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001. Στη Γαλλία π.χ. η UCLAT (Unité Coordination Lutte Antiterrorisme) είναι μονάδα που λειτουργεί υπό τον Υπουργό Εσωτερικών.

B. Συλλογή

Η συλλογή πληροφοριών αναφέρθηκε ήδη στο κεφάλαιο 2. Είναι αυτονόητο ότι χωρίς αξιόλογες πληροφορίες για την εθνική ασφάλεια, μια Υπηρεσία Πληροφοριών δε δικαιολογεί την ύπαρξή της. Αν και το 90% περίπου των πληροφοριών των εξωτερικών πάντως Υπηρεσιών, προέρχεται από ανοιχτές πηγές, δηλαδή τα ΜΜΕ, το Internet, κλπ. είναι το 10% των μυστικών πληροφοριών που αποτελούν την προστιθέμενη αξία των Υπηρεσιών. Χωρίς τις μυστικές πληροφορίες, οι Υπηρεσίες θα ήταν Ινστιτούτα Αναλύσεων. Το αντίστοιχο για μια Διπλωματική Υπηρεσία θα ήταν να βασίζεται αποκλειστικά στα ΜΜΕ για ενημέρωση του Υπουργείου Εξωτερικών σχετικά με το κράτος διαπίστευσης.

Οι πληροφορίες που αναζητούν οι εξωτερικές Υπηρεσίες αφορούν τον τομέα εθνικής ασφάλειας του στοχευομένου κράτους και είναι ακριβώς εκείνες που το τελευταίο επιδιώκει να προστατεύσει. Οι πληροφορίες συλλέγονται με μυστική δράση, είτε μέσω ανθρωπίνων (Humint), είτε μέσω τεχνικών (Sigint και Photint), πηγών.

Οι εξωτερικές Υπηρεσίες αποστέλλουν πράκτορες¹ στο εξωτερικό υπό το κάλυμμα της διπλωματικής ιδιότητας, οι οποίοι συλλέγουν πληροφορίες με

---

¹ Η λέξη πράκτορες αφορά για τους σκοπούς αυτής της μελέτης τα στελέχη μιας Υπηρεσίας και όχι αυτούς που στρατολογούνται, που ονομάζονται πηγές και πληροφοριοδότες.

μυστική δράση οι ίδιοι ή μέσω ντόπιων πληροφοριοδοτών, που με τη σειρά τους μπορεί να δημιουργήσουν υποδίκτυα πληροφοριών. Η διπλωματική ιδιότητα προστατεύει τον πράκτορα από σύλληψη και ποινική δίωξη αν αποκαλυφθεί, ενώ οι πληροφοριοδότες του είναι απροστάτευτοι. Μεταξύ συνεργαζόμενων Υπηρεσιών είθισται οι Υπηρεσίες να ανταλλάσσουν Συνδέσμους, που αποτελούν δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ τους αν και είναι πιο γρήγορη η απ' ευθείας ηλεκτρονική επικοινωνία. Η πρακτική των Υπηρεσιών διαφέρει στο αν επιτρέπεται στους Συνδέσμους η μυστική δράση.

Μερικές Υπηρεσίες τέλος, χρησιμοποιούν το θεσμό των ανεπίσημων πρακτόρων (illegal residents), που εγκαθίστανται στη χώρα – στόχο υπό μη διπλωματικό κάλυμμα και γίνονται δυσκολότερα αντιληπτοί. Ιδιαίτερη χρήση των ανεπίσημων πρακτόρων έκανε στο παρελθόν η NKVD και μετά η KGB. Το μειονέκτημα των ανεπίσημων πρακτόρων είναι ότι σε περίπτωση σύλληψης, δικάζονται για κατασκοπεία.

Σε αντίθεση με τις ανθρώπινες πηγές, οι τεχνικές δεν ενέχουν κίνδυνο εντοπισμού τους, διότι κατά κανόνα ασκούνται εξ αποστάσεως. Μόνη δυνατή αποκάλυψή τους είναι εάν το κράτος – παραλήπτης κρίνει ότι το πολιτικό όφελος από τη δημοσιοποίηση πληροφορίας Sigint υπερτερεί των αρνητικών συνεπειών της ενημέρωσης του στόχου ότι υποκλέπτονται οι πληροφορίες του.

Πιο ριψοκίνδυνη είναι η συλλογή πληροφοριών μέσω παγίδευσης χώρων. Το ριψοκίνδυνο αφορά την εγκατάσταση των «κοριών» και όχι τη λειτουργία τους, η οποία, εντοπιζόμενη, δεν αποκαλύπτει την ταυτότητά τους. Τέλος, κινδύνους ενέχει η φωτογράφιση και ηλεκτρονική παρακολούθηση με αεροσκάφη και πλοία ακόμα και όταν βρίσκονται πάνω από τα διεθνή χωρικά ύδατα ή μέσα σε αυτά, όπως η περίπτωση του πλοίου Liberty στον πόλεμο του Yom Kippur, που εβλήθη από ισραηλινά αεροσκάφη, του πλοίου Pueblo που κατελήφθη από πολεμικά της Β. Κορέας το 1968 και του αεροσκάφους Orion που εξαναγκάστηκε να προσγειωθεί από κινέζικα πολεμικά αεροσκάφη το 2001.

Οι Υπηρεσίες Ασφάλειας, οι οποίες στοχεύουν τομείς παράνομης δραστηριότητας στο εσωτερικό της χώρας που αφορούν στην εθνική ασφάλεια, μπορεί να χρησιμοποιούν ανοιχτές πηγές, αλλά βασίζονται κυρίως σε πληροφοριοδότες ή σε τεχνικά μέσα.

Ενώ οι Υπηρεσίες Ασφάλειας δεν αντιμετωπίζουν τους κινδύνους των εξωτερικών Υπηρεσιών, η διείσδυση σε τρομοκρατικές ή εγκληματικές ομάδες ενέχει κίνδυνο συχνά εκτέλεσης για τον πράκτορα ή πληροφοριοδότη (Παλαιστίνιοι πράκτορες της ισραηλινής Shin-Bet, Βορειοϊρλανδοί πράκτορες της MI5). Οι νομοθεσίες των χωρών εξάλλου διαφέρουν, στο αν επιτρέπουν σε πράκτορα να εισχωρήσει σε εγκληματική ομάδα που θα συμμετάσχει σε παράνομες ενέργειες. Στην Ελλάδα, ο Ν.2928/2001 (τροποποίηση διατάξεων Π.Κ. και ΚΠΔ) επιτρέπει υπό προϋποθέσεις.

Γ. Επεξεργασία

Οι πληροφορίες που συλλέγονται από τις Υπηρεσίες Πληροφοριών είναι ανεπεξέργαστες (raw intelligence). Η επεξεργασία των πληροφοριών είναι απαραίτητη προκειμένου να διανεμηθούν στους «πελάτες». Η επεξεργασία περνάει από τα στάδια α) της αξιολόγησης της πηγής και της πληροφορίας και β) της ανάλυσης των πληροφοριών και εκτίμησης.

Η αξιολόγηση της πηγής γίνεται βάσει της σχέσης της με την Υπηρεσία, (άμισθη ή ελεγχόμενη), της αξιοπιστίας των πληροφοριών που έχει δώσει στο παρελθόν και της πρόσβασής της στην πληροφορία. Η αξιολόγηση της πληροφορίας γίνεται βάσει του αρχείου της Υπηρεσίας και της διασταύρωσής της με άλλες συναφείς. Τέλος, ανάλυση είναι η συνεκτίμηση ενός όγκου πληροφοριών για ένα θέμα που καταλήγει σε γενικότερα συμπεράσματα ή εκτιμήσεις. Σε πολλές Υπηρεσίες, οι αναλυτές είναι εξειδικευμένοι επιστήμονες που δεν ανακατεύονται με τη μυστική δράση, αλλά ασχολούνται μόνο με την ανάλυση πληροφοριών.

Η σωστή αξιολόγηση της πηγής, η αξιολόγηση της πληροφορίας και η ανάλυση πληροφοριών κρίνουν τη σοβαρότητα, υπευθυνότητα και επαγγελματικότητα μιας Υπηρεσίας. Η επεξεργασία έχει και ένα άλλο σκοπό, την προστασία των πηγών μιας Υπηρεσίας. Αν μια πληροφορία μεταβιβάζεται ανεπεξέργαστη, τυχόν διαρροή αποκαλύπτει την πηγή της με συνακόλουθες κοινωνικές ή νομικές συνέπειες γι' αυτήν και εκθέτει την Υπηρεσία έναντι των άλλων ανθρώπινων πηγών της. Αλλά και χωρίς κίνδυνο διαρροής, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις εσωτερικές Υπηρεσίες, δεν έχει νόημα, η διανομή ανεπεξέργαστης πληροφορίας, αν δεν περιέχει συγκεκριμένα στοιχεία (π.χ. σε πληροφορία για τρομοκρατική ενέργεια) για τον τόπο, χρόνο εκδήλωσης της ενέργειας και την ταυτότητα των δραστών. Οι Υπηρεσίες Ασφαλείας υποχρεούνται να ερευνήσουν μόνες τους για περισσότερα στοιχεία. Σε μερικές χώρες (ΗΠΑ μετά τις 11 Σεπτεμβρίου) έχει επικρατήσει όμως η άποψη ότι κάθε πληροφορία για τρομοκρατία πρέπει να κοινοποιείται, μήπως διασταυρωθεί από τους παραλήπτες της.

Δ. Διανομή - Εκμετάλλευση

Η διανομή των επεξεργασμένων πληροφοριών στους αρμόδιους κρατικούς φορείς που λαμβάνουν τις αποφάσεις για την εθνική ασφάλεια της χώρας κλείνει τον κύκλο των πληροφοριών. Οι Υπηρεσίες Πληροφοριών δεν αποφασίζουν και δε διαπραγματεύονται. Ο ρόλος τους εξαντλείται στη διανομή της επεξεργασμένης πληροφορίας. Εξάιρεση αποτελούν οι εσωτερικές Υπηρεσίες που έχουν εκτελεστικές αρμοδιότητες, οι οποίες μπορούν π.χ. να προχωρήσουν σε επιχείρηση σύλληψης υπόπτων.

Προκειμένου η πληροφορία που διανέμεται να γίνεται αντικείμενο σωστής εκμετάλλευσης, πρέπει:

- 1) ο αποδέκτης να είναι λήπτης αποφάσεων (decision maker), αν δε η πληροφορία διανέμεται σε υπηρεσιακό επίπεδο, ο παραλήπτης να συμμετέχει στο μηχανισμό λήψης αποφάσεων επί θεμάτων εθνικής ασφάλειας.

- 2) η πληροφορία να έχει σωστή διαβάθμιση ασφαλείας και προτεραιότητας. Πολλές Υπηρεσίες τείνουν να δώσουν ψηλό βαθμό ασφαλείας και προτεραιότητας, είτε για προστασία των πηγών τους, είτε, και επειδή οι πληροφορίες καθυστέρησαν να τύχουν επεξεργασίας ή έχουν ημερομηνία λήξης, με αποτέλεσμα να εθίζονται οι παραλήπτες και να μη διακρίνουν τις σημαντικές πληροφορίες.
- 3) οι παραλήπτες να εφαρμόζουν αυστηρούς κανόνες ασφαλείας για τη διακίνηση και φύλαξη εγγράφων, διότι τυχόν διαρροές κλονίζουν την εμπιστοσύνη των Υπηρεσιών και τις οδηγούν στον περιορισμό των πληροφοριών που διαβιβάζουν.
- 4) οι παραλήπτες να έχουν εμπιστοσύνη στις Υπηρεσίες Πληροφοριών και στην αξιολόγηση των πληροφοριών που λαμβάνουν. Τυχόν εκ νέου επεξεργασία των πληροφοριών, προκειμένου να διαπιστωθεί από τον παραλήπτη η αξιοπιστία τους, αχρηστεύει όλη τη διαδικασία που προηγήθηκε. Επιπλέον, οι παραλήπτες δεν έχουν μηχανισμούς ούτε πείρα επεξεργασίας πληροφοριών και κινδυνεύουν να κάνουν κακή εκτίμηση. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ Υπηρεσίας και πελάτη απαιτεί προσωπικές επαφές σε επίπεδο χειριστών.

Ε. Σχολιασμός διανεμομένων πληροφοριών

Χρήσιμος, αν όχι απαραίτητος, είναι ο σχολιασμός των διανεμομένων πληροφοριών, από τους «πελάτες» προς τις Υπηρεσίες. Ο σχολιασμός μπορεί να γίνεται είτε εγγράφως με την αφορμή ενός συνοδευτικού ή περιοδικού ερωτηματολογίου, που αποστέλλουν οι Υπηρεσίες, ή άτυπα, με προσωπικές επαφές ή με την υποβολή διευκρινιστικών ερωτήσεων. Η διαδικασία αυτή βοηθά τις Υπηρεσίες να καθοδηγήσουν τον τομέα της συλλογής και να αξιολογήσουν την απόδοση των πηγών τους.

4. ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ενώ ο συντονισμός των Υπηρεσιών Πληροφοριών αποβλέπει στην αποδοτικότητα τους ο έλεγχός τους εξασφαλίζει τη νομιμότητα των ενεργειών τους. Ο έλεγχος, όπως λειτουργεί σήμερα στις δημοκρατικές χώρες, είναι κυρίως κοινοβουλευτικός και ασκείται μέσω μιας επιλεγμένης Επιτροπής του Κοινοβουλίου ή της Γερουσίας (Βέλγιο). Στην Επιτροπή παρουσιάζονται οι Επικεφαλής των Υπηρεσιών για απολογισμό ή προγραμματισμό του έργου τους συνήθως στην αρχή του χρόνου, μαζί ή χωρίς τον αρμόδιο Υπουργό. Η Επιτροπή όμως μπορεί να καλέσει τους επικεφαλής να παρουσιασθούν οποτεδήποτε ενώπιόν της και να δώσουν εξηγήσεις για ενέργειες ή παραλήψεις των Υπηρεσιών τους που περιέρχονται σε γνώση της. Η αποδοχή των πεπραγμένων των Υπηρεσιών από την Επιτροπή συνεισφέρει στη διακομματική στήριξή τους, με αντίστοιχη απήχηση στην κοινή γνώμη και αποτρέπει τις Υπηρεσίες από χρωματισμένες πολιτικά ενέργειες. Η διαπίστωση των προβλημάτων που προκύπτουν από τη λειτουργία των Υπηρεσιών, μπορεί να οδηγήσει την Κοινοβουλευτική Επιτροπή σε προτάσεις νομοθετικού ή μη περιεχομένου, για τη βελτίωση της λειτουργίας τους.

Πλην του πολιτικού, στις περισσότερες δημοκρατικές χώρες, λειτουργεί δικαστικός έλεγχος για τις εσωτερικές Υπηρεσίες. Ο έλεγχος αυτός συνήθως, περιορίζεται στη χορήγηση άδειας παρακολούθησης (άδεια άρσης απορρήτου) επικοινωνιών και αφορά το σύνολο των διωκτικών Αρχών.

Εξ' άλλου, η κοινοτική οδηγία για την προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων επιτρέπει την εξαίρεση των Υπηρεσιών Ασφαλείας, δεχόμενη την πρωταρχικής σημασίας επίκληση της διακύβευσης της εσωτερικής ασφάλειας, εξαίρεση που έχει εφαρμοσθεί σε αρκετά κράτη – μέλη. Όπου η προστασία προσωπικών δεδομένων περιλαμβάνει τις Υπηρεσίες Πληροφοριών, αποτελεί ένα πρόσθετο μηχανισμό ελέγχου τους.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η διάρκεια της θητείας των επικεφαλής των Υπηρεσιών, ως μια άλλη μέθοδος ελέγχου. Πολλά κράτη, δεχόμενα ότι οι Διευθυντές των Υπηρεσιών μπορεί να αποκτήσουν υπερβολική δύναμη αν παραμείνουν στη θέση τους για μεγάλο διάστημα, περιορίζουν νομοθετικά τη θητεία τους, συνήθως στα 5 έως 6 χρόνια (περισσότερο από την κοινοβουλευτική θητεία για να μη συμπίπτουν). Έλεγχος διενεργείται μέσω της επικύρωσης του διορισμού τους από κοινοβουλευτικό όργανο. Η διαδικασία επικύρωσης φέρνει στην επιφάνεια την επάρκεια ή έλλειψη προσόντων των υποψηφίων και την εν γένει καταλληλότητά τους. Ο ρόλος των επικεφαλής είναι καθοριστικός για τη νομιμότητα των ενεργειών των Υπηρεσιών, τόσο σε ό,τι αφορά την έγκριση των ενεργειών που τους προτείνει η Υπηρεσία όσο και για τη δυνατότητα αντίστασης σε παράνομες εντολές των κυβερνήσεων.

5. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Υπηρεσία Εξωτερικού – Εσωτερικού ή ενιαία;

Η ΕΥΠ αποτελεί τη μόνη αυτοτελή Υπηρεσία Πληροφοριών στην Ελλάδα. Με εξωτερικές πληροφορίες ασχολείται η Διακλαδική Διεύθυνση Στρατιωτικών Πληροφοριών του ΓΕΕΘΑ και τα δεύτερα Γραφεία των τριών Όπλων. Το Υπουργείο Εξωτερικών συλλέγει πληροφορίες εξωτερικού, αν και όχι με μυστική δράση, χωρίς να διαθέτει εξειδικευμένη Διεύθυνση ή Τμήμα, όπως το State Department στις ΗΠΑ (Department of Intelligence and Research).

Εξάλλου, αστυνομικής φύσης πληροφορίες συλλέγει γενικά η Δ/νση Κρατικής Ασφάλειας, η Δ/νση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (Αντιτρομοκρατική) σε ό,τι αφορά την τρομοκρατία και το Δεύτερο Γραφείο του Λιμενικού Σώματος στον τομέα αρμοδιότητάς του (διαθέτει και Τμήμα στην ΕΥΠ).

Η ΕΥΠ ιδρύθηκε ως Υπηρεσία Ασφαλείας για την αντιμετώπιση της εσωτερικής και εξωτερικής κομμουνιστικής απειλής. Η σταδιακή εξάλειψη της απειλής, έστρεψε την προσοχή της ΕΥΠ πρώτα στην εγχώρια τρομοκρατία, στην απειλή εξ ανατολών και τέλος, στην απειλή της διεθνούς τρομοκρατίας. Δεν έγινε όμως ποτέ η πολιτική συζήτηση, ούτε κατά την κατάρτιση του Ν.1645/1986, για το είδος της Υπηρεσίας που χρειάζεται η χώρα, με τις επακόλουθες αποφάσεις διάθεσης προσωπικού και μέσων. Η ευθύνη για συλλογή πληροφοριών εξωτερικού (πολιτικών και στρατιωτικών) και εσωτερικού (αντιτρομοκρατίας και αντικατασκοπείας), για την ασφάλεια τηλεπικοινωνιών εσωτερικού και την υποκλοπή τηλεπικοινωνιών εξωτερικού, είναι τόσο ευρεία, ώστε να είναι σχεδόν αδύνατη η ικανοποιητική ανταπόκριση της ΕΥΠ. Η πολυπραγμοσύνη αυτή δημιουργεί σύγχυση ως προς τις προτεραιότητες της Υπηρεσίας, το είδος του προσωπικού και τα μέσα που χρειάζεται. Το ελάχιστο ζητούμενο είναι να γνωρίζουν η κυβέρνηση και ο πολιτικός κόσμος την κρατούσα κατάσταση και τις υφιστάμενες επιλογές, ώστε να αποφασίσουν αν επιθυμούν να διατηρούν μια ενιαία Υπηρεσία Πληροφοριών.

2. Υπαγωγή

Η ενιαία Υπηρεσία παρουσιάζει πρόβλημα υπαγωγής, εφόσον δεν υπάγεται στον Πρωθυπουργό. Η υπαγωγή της ΕΥΠ στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης από το 2001 βοήθησε στο συντονιστικό έργο του στον τομέα της τρομοκρατίας και της ασφάλειας των Ολυμπιακών Αγώνων. Αφήνει όμως ακάλυπτη την αρμοδιότητα συλλογής πληροφοριών στο εξωτερικό, για την οποία είναι και άδικο να φέρει την πολιτική ευθύνη ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης. Εξάλλου, υπάρχουν ενδείξεις ότι η υπαγωγή της ΕΥΠ στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης οδηγεί στην αύξηση της παρουσίας και επιρροής του αστυνομικού στοιχείου και επομένως στη μείωση της ανεξαρτησίας της ΕΥΠ από την Αστυνομία.

Η υπαγωγή στον ΥΔΤ έχει φέρει στην επιφάνεια την επικάλυψη αρμοδιοτήτων με τη ΔΑΕΕΒ στον τομέα της τρομοκρατίας, χωρίς να προωθήσει το

στενότερο συντονισμό ΔΑΕΕΒ – ΕΥΠ. Έχει δε λειτουργήσει η υπαγωγή εις βάρος του προϋπολογισμού της ΕΥΠ, διότι είναι φυσιολογικό, η Αστυνομία, ως «μεγάλος αδερφός» εν προκειμένω, να συγκεντρώνει την προσοχή και τη μαχητικότητα του Υπουργού έναντι του Υπουργείου Οικονομικών. Δε νοείται Υπηρεσία Πληροφοριών με πάνω από 90% του προϋπολογισμού σε πάγιες δαπάνες, διότι δεν έχει ευελιξία.

3. Κύκλος Πληροφοριών

α. Κατευθύνσεις.

Κατά γενική παραδοχή, στη χώρα μας πάσχει ο προγραμματισμός στη Δημόσια Διοίκηση. Είναι επομένως φιλόδοξο να ζητεί η ΕΥΠ ετήσιες ή ακόμη περισσότερο, πενταετείς ή δεκαετείς κατευθύνσεις από τους «πελάτες» της για τη συλλογή πληροφοριών. Μπορούν όμως να επιτευχθούν λιγότερο φιλόδοξοι στόχοι, με την πρόσκληση της Διοίκησης της ΕΥΠ από τα Υπουργεία Εξωτερικών, Εθνικής Άμυνας και Δημόσιας Τάξης να συμμετέχει σε συσκέψεις προς συζήτηση μεγάλων θεμάτων, όπου χαράσσονται κατευθύνσεις και στόχοι.

β. Συλλογή

Η συλλογή πληροφοριών στο εξωτερικό με μυστική δράση απαιτεί α) την ύπαρξη ικανών, εκπαιδευμένων και γλωσσομαθών επιχειρησιακών υπαλλήλων που θα κάνουν τη δουλειά αυτή, καριέρα τους και β) κατάλληλα τεχνικά μέσα. Επειδή τόσο οι προσλήψεις όσο και οι τοποθετήσεις στο εξωτερικό από την ΕΥΠ δε λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τα σωστά κριτήρια επιλογής, η Υπηρεσία διαθέτει λίγους τέτοιους υπαλλήλους. Εξάλλου, η με τεχνικά μέσα συλλογή πληροφοριών εξωτερικού απαιτεί τεχνολογία που δεν υπάρχει στην αγορά και για να παραχθεί σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να διατεθούν σοβαρά κονδύλια για έρευνα. Ας σημειωθεί ότι το τέλος της αντιπαράθεσης των δύο συνασπισμών σήμανε την κατακόρυφη πτώση του ενδιαφέροντος της NSA για συλλογή πληροφοριών βαλκανικού χώρου από το ελληνικό έδαφος. Επομένως, η μεταφορά αμερικανικής τεχνολογίας στην ΕΥΠ στο μέλλον εκτιμώ ότι θα ατονήσει, διότι δε θα υπάρχει αντάλλαγμα εκ μέρους μας.

γ. Επεξεργασία

Η καλή επεξεργασία των πρωτόλειων (raw intelligence) πληροφοριών προϋποθέτει α) ασφαλείς διαδικασίες ελέγχου πηγών και επιχειρησιακών υπαλλήλων – χειριστών τους. Αν και δεν προτείνεται η καθιέρωση του ανιχνευτή ψεύδους που χρησιμοποιεί η CIA, χρειάζεται να βελτιωθούν οι προβλεπόμενες διαδικασίες β) καλό και εύκολα προσβάσιμο ηλεκτρονικό Αρχείο. Η ΕΥΠ έκανε εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων μεγάλη πρόοδο για να περάσει το Αρχείο Προσώπων σε ηλεκτρονική μορφή. Πρέπει όμως να μην ξανασυμβούν τα κενά του παρελθόντος, όταν πολλοί θεωρούσαν τα Αρχεία τσιφλίκια τους και τα έπαιρναν μαζί τους ή τα κατέστρεφαν, γ) έμπειρους και προσοντούχους αναλυτές. Δεν έχει ξεκαθαρισθεί, ούτε συζητηθεί στα πλαίσια προσλήψεων της ΕΥΠ, αν η δουλειά του αναλυτή είναι διαφορετική από εκείνη του επιχειρησιακού υπαλλήλου και αν, εφ' όσον η απάντηση είναι καταφατική, θα πρέπει να νομοθετηθούν χωριστοί κλάδοι. Στο παρελθόν υπήρχε μια λανθάνουσα τάση, που δεν έχει εξανεμισθεί, οι πολιτικοί υπάλληλοι που

προσλαμβάνονται να γίνονται υπάλληλοι γραφείου, δηλαδή αναλυτές, το δε ρόλο των επιχειρησιακών να παίζουν αποσπώμενοι στην Υπηρεσία αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων και της Αστυνομίας. Οι αξιωματικοί, όσο ικανοί και αν είναι (γιατί υπεισέρχεται και εδώ η προτίμηση των ημετέρων αντί της επιλογής των καταλλήλων), ώσπου να αποκτήσουν πείρα, μετατίθενται και πάλι.

δ. Διανομή

Η ΕΥΠ διανέμει πληροφορίες στους πελάτες της σε υπηρεσιακό επίπεδο και κατ' εξαίρεση σε πολιτικό. Η τακτική αυτή προστατεύει καλύτερα την πληροφορία αλλά συχνά θάβει την ταυτότητά της, γιατί το υπηρεσιακό επίπεδο του πελάτη την οικειοποιείται. Πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ συγκεκριμένων πληροφοριών, που χρειάζεται το υπηρεσιακό επίπεδο και αναλύσεων, που πρέπει να απευθύνονται στους Υπουργούς. Απαιτείται καλύτερη κατανόηση των αναγκών και του τρόπου λειτουργίας των πελατών.

4. Έλεγχος – Συντονισμός

Το από τετραετίας έτοιμο σχέδιο Νόμου για την ΕΥΠ προβλέπει την καθιέρωση κοινοβουλευτικού ελέγχου της Υπηρεσίας και έτσι, αν και όταν κατατεθεί στη Βουλή και ψηφισθεί, θα συμπληρωθεί το κενό αυτό. Με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και την ΑΔΑΕ (Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου Επικοινωνιών) έχει ξεκινήσει ένας διάλογος, πιο δύσκολος με τη δεύτερη, για την εφαρμογή των προνοιών των σχετικών νόμων, χωρίς να μειωθεί η αποτελεσματικότητα της ΕΥΠ. Τέλος, θέμα μακράς θητείας και συγκέντρωσης δύναμης από το Διοικητή της ΕΥΠ δεν έχει προκύψει στην πράξη μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα, το 1974. Οι περισσότεροι Διοικητές έφυγαν πριν το τέλος της θητείας τους.

Για το συντονισμό στον τομέα των πληροφοριών ισχύουν τα εξής:

Η ΕΥΠ έχει από το Νόμο το συντονιστικό ρόλο όσον αφορά τις πληροφορίες που αφορούν την ασφάλεια της χώρας (άρθρο 6 Ν.1645/1986 και Π.Δ. 360/1992 άρθρο 6). Προβλέπεται και λειτουργεί Συμβούλιο Πληροφοριών υπό την Προεδρία του Διοικητή της ΕΥΠ, που αποτελείται από το Διευθυντή της ΔΔΣΠ/ΓΕΕΘΑ (πρώην Β' Κλάδου/ΓΕΕΘΑ), έναν εκπρόσωπο του ΥΠΕΞ οριζόμενο από τον Υπουργό Εξωτερικών, μέχρι δυο εκπροσώπους οριζόμενους από τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης (με δικαίωμα ψήφου) και οιονδήποτε άλλο κρίνεται σκόπιμο να προσκληθεί, βάσει της ημερήσιας διάταξης. Τις εργασίες του Συμβουλίου προετοιμάζει η Μικτή Συντονιστική Επιτροπή υπό τον Α' Υποδιοικητή της ΕΥΠ. Τα δύο αυτά συντονιστικά όργανα λειτουργούν γνωμοδοτικά και ενημερωτικά σε θέματα εθνικής ασφάλειας. Όμως στην πράξη οι συστάσεις μένουν χωρίς αντίκρισμα, αν χρειάζονται πολιτικές αποφάσεις για την εφαρμογή τους, διότι οι Υπουργοί δε δέχονται τις προτάσεις ενός κατώτερου απ' αυτούς συντονιστικού οργάνου. Το κενό εν προκειμένω, είναι η ανυπαρξία σύνδεσης με ανώτερο πολιτικό όργανο, προς το οποίο να γίνονται προτάσεις και το οποίο να αποφασίζει. Η υπαγωγή του Συμβουλίου Πληροφοριών στο ΚΥΣΕΑ (άρθρο 2 της υπ' αριθ. 88/4/4/1996 Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου με την οποία καταργείται το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας Σ.Ε.Α. Π.Υ.Σ. 62/1986 και οι αρμοδιότητές του μεταβιβάζονται στο ΚΥΣΕΑ) είναι μόνο θεωρητική. Το ΚΥΣΕΑ δεν ασχολείται

με πληροφορίες και μάλλον αγνοεί την υπαγωγή του Συμβουλίου Πληροφοριών σε αυτό.

Στις εποχές παντοδυναμίας της ΚΥΠ, οι συστάσεις του Συντονιστικού είχαν περισσότερη ισχύ, αν και ακόμη και τότε, είχαν δημιουργηθεί με την υπ' αριθ. Πρωτ. 16/6273/Φ.27/13/2/7/1956 Κοινή Υπουργική Απόφαση του Υπουργού Εθνικής Αμύνης και του Υφυπουργού Εσωτερικών, Ανώτατο Συντονιστικό Συμβούλιο Αθηνών υπό την Προεδρία του Υφυπουργού Εσωτερικών και συντονιστικά Συμβούλια κατά Νομούς, υπό την Προεδρία του Νομάρχη.

Μια άλλη συντονιστική αδυναμία είναι η απουσία θεσμοθετημένης και τακτικής αλληλοενημέρωσης ΕΥΠ και ΔΑΕΕΒ στον τομέα της αντιπρομοκρατίας. Ο συντονισμός γίνεται μέσω του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, αν έχει ο τελευταίος καιρό να ασχοληθεί και σε επίπεδο του Διοικητή της ΕΥΠ και του Αρχηγού της ΔΑΕΕΒ ή της Αστυνομίας (λόγω αυστηρής ιεραρχικής δόμησης της Αστυνομίας), σε συγκεκριμένα θέματα που προκύπτουν. Ο συντονισμός, σε επιχειρησιακό επίπεδο, ΕΥΠ, ΔΑΕΕΒ, ΔΙΚΑ, Δ/σης Αλλοδαπών και εν μέρει ΔΔΣΠ/ΓΕΕΘΑ και του Α2 Λιμενικού, επί των καθημερινών προβλημάτων που τις απασχολούσαν, λειτούργησε άτυπα μόνο πριν και κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών. Είναι εμφανές ότι δεν υπάρχει τακτικός θεσμοθετημένος συντονισμός σε πληροφορίες εθνικής ασφαλείας, είτε σε πολιτικό, είτε σε υπηρεσιακό επίπεδο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η λειτουργία αποτελεσματικών Υπηρεσιών Πληροφοριών είναι δύσκολη σε μικρά κράτη, όπως η Ελλάδα, διότι ο συνδυασμός ικανού προσωπικού, επαρκών μέσων, κυβερνητικού ενδιαφέροντος για πληροφορίες και πολιτικού ελέγχου δεν είναι πάντα εφικτός. Μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών Υπηρεσιών, απαιτητικότερες είναι οι δεύτερες. Η χωριστή ύπαρξή τους δικαιολογείται μόνο αν μικρά κράτη δέχονται εξωτερικές απειλές. Γι' αυτό και στην Ευρώπη, η πλειοψηφία των μικρών κρατών, διαθέτουν μόνο Υπηρεσία Ασφαλείας και αναθέτουν την κάλυψη πληροφοριών εξωτερικού στη στρατιωτική Υπηρεσία Πληροφοριών.

Στην Ελλάδα έχει υιοθετηθεί, όπως στην Ισπανία, ο θεσμός της ενιαίας Υπηρεσίας, μάλλον για την αποφυγή δημιουργίας πολλών Υπηρεσιών (οικονομία λειτουργίας), παρά διότι κρίθηκε συνειδητά ως το καλύτερο μοντέλο. Η ενιαία Υπηρεσία έχει πλεονεκτήματα, όπως αυτό του συντονισμού των κλάδων εξωτερικού και εσωτερικού (π.χ. για την αντιμετώπιση της διεθνούς τρομοκρατίας). Εφόσον το μοντέλο της ενιαίας Υπηρεσίας προκρίνεται από την κυβέρνηση, είναι δυνατό - αρκεί να υπάρχει η πολιτική βούληση - να ληφθούν μέτρα για βελτίωση της απόδοσής της. Η λήψη μέτρων απαιτεί μια συζήτηση τόσο για τη σημερινή και την επιθυμητή λειτουργία της ΕΥΠ και τις αποφάσεις που χρειάζονται για να προχωρήσουμε από την πρώτη στη δεύτερη. Η συζήτηση πρέπει να αγγίξει βασικές αρχές της εξωτερικής πολιτικής, όπως π.χ. ποιές απειλές δεχόμαστε και τι συμφέροντα έχουμε στις διεθνείς σχέσεις. Μας ενδιαφέρει π.χ. η πρόσληψη ή εκπαίδευση αραβομαθών επιχειρησιακών υπαλλήλων πληροφοριών για θητεία στον αραβικό κόσμο;

Αντίστοιχη εξέταση της εσωτερικής αρμοδιότητας της ΕΥΠ θα απαντήσει σε ερωτήματα για τις προτεραιότητες της κυβέρνησης στην πολιτική κατά του εγκλήματος και τον καταμερισμό αποστολών μεταξύ ΕΥΠ και συναρμοδίων Υπηρεσιών.

Τέλος, πιο σημαντικός αλλά και εφικτός είναι ο κυβερνητικός συντονισμός σε θέματα εθνικής ασφάλειας, με τη δημιουργία ευέλικτου πολιτικού συντονιστικού οργάνου. Σε υπηρεσιακό επίπεδο, τον καθημερινό συντονισμό ΥΠΕΞ – ΕΥΠ θα βοηθούσε η ύπαρξη Δ/νσης Πληροφοριών στο ΥΠΕΞ που θα λειτουργούσε ως σύνδεσμος με την ΕΥΠ (ίσως με αύξηση των αρμοδιοτήτων της Δ/νσης Ανάλυσης και Σχεδιασμού του ΥΠΕΞ). Στην αντιτρομοκρατία, πρέπει να θεσμοθετηθεί η επιχειρησιακή συνεργασία ΕΥΠ-ΔΑΕΕΒ. Συσκέψεις για την εξωτερική τρομοκρατία θα πρέπει να περιλαμβάνουν το ΥΠΕΞ (πολλές Διευθύνσεις ασχολούνται με την αντιτρομοκρατία γεωγραφικά ή θεσμικά) και τη ΔΔΣΠ του ΓΕΕΘΑ.

Ό,τι μέτρα και αν ληφθούν, η ΕΥΠ δε θα αποδίδει αν δεν προστατεύεται από πολιτικές παρεμβάσεις. Δυστυχώς, περάσαμε από τη στρατικοποίηση της ΚΥΠ προ του 1974, στην πολιτικοποίησή της (όπως και των Ενόπλων Δυνάμεων και Σωμάτων Ασφαλείας μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας). Είναι

κατανοητό οι κυβερνήσεις να θέλουν μια έμπιστη ΕΥΠ, η παρέμβασή τους όμως θα πρέπει να εξαντλείται στο διορισμό Διοικητή – επιχειρησιακού Υποδιοικητή, όπως συμβαίνει στις άλλες ευρωπαϊκές και στις αμερικανικές Υπηρεσίες. Πέραν των διορισμών αυτών, η παρέμβαση γίνεται ρουσφέτι. Αποκορύφωμα πολιτικών παρεμβάσεων ήταν ο διορισμός 400 υπαλλήλων προ των εκλογών του 1989 από το ΠΑΣΟΚ και η μετάταξη τους από τη Νέα Δημοκρατία μετά τις εκλογές. Πολλοί από αυτούς επανήλθαν στην ΕΥΠ όταν το ΠΑΣΟΚ κέρδισε τις εκλογές του 1993.

Ρουσφέτι συνήθως είναι και η απόσπαση στην ΕΥΠ αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων και της Αστυνομίας, όπως και των Αστυνομικών. Η Ε.Υ.Π. χαιρεί της προτίμησης των αξιωματικών, λόγω της άνεσης που προσφέρει η υπηρεσία στην πρωτεύουσα, του τακτικού ωραρίου εργασίας και των επιπλέον αποδοχών. Μια μετάθεση στην Ε.Υ.Π. παρέχεται από τα πολιτικά κόμματα ως ανταμοιβή στους αξιωματικούς που παραμένουν πιστοί στο εκάστοτε κόμμα ή σε συγκεκριμένους υπουργούς. Το αποτέλεσμα είναι η Ε.Υ.Π. σπανίως να επιλέγει και να αποκτά αξιωματικούς με τα απαιτούμενα προσόντα. Ακόμα, οι αξιωματικοί που μετατίθενται στην Ε.Υ.Π. παραμένουν αφοσιωμένοι στον κλάδο των Ενόπλων Δυνάμεων από τον οποίο προήλθαν ή στην Αστυνομία, καθώς από εκεί εξαρτώνται οι προαγωγές τους και οι μεταθέσεις τους. Άλλο μειονέκτημα είναι η μικρή διάρκεια απόσπασής τους στην Ε.Υ.Π., κατά μέσον όρο 3 έως 5 χρόνια. Καθώς, συνήθως, τους εκχωρούνται υψηλόβαθμες θέσεις, κυρίως στην αντιτρομοκρατική υπηρεσία και την αντικατασκοπεία, στερούν από το πολιτικό προσωπικό, και την Ε.Υ.Π., την απαραίτητη πείρα και μνήμη.

Υπάρχουν δύο λύσεις για το πρόβλημα αυτό. Είτε να σταματήσουν οι αποσπάσεις και η Ε.Υ.Π. να προσλάβει το απαραίτητο πολιτικό προσωπικό και να αντικαταστήσει τους αξιωματικούς του στρατού και της αστυνομίας είτε να εφαρμοστεί η πρακτική της μόνιμης απόσπασης αξιωματικών στην Ε.Υ.Π., όπως συμβαίνει στη γερμανική BND και αλλού, έπειτα από μια δοκιμαστική περίοδο. Στη δεύτερη περίπτωση, θα χρειαστεί να τροποποιηθεί η σχετική νομοθεσία.

Οι αλλαγές προσωπικού που γίνονται εάν αλλάξει το κυβερνών κόμμα στις εκλογές συνεπάγονταν στο παρελθόν και καταστροφή, ή χειρότερα, την υπεξαίρεση ευαίσθητων αρχείων. Η εξήγηση του φαινομένου αυτού είναι από τη μία πλευρά ότι οι αξιωματικοί που εμπλέκονται σε ενέργειες με πολιτικά κίνητρα απομακρύνουν τους σχετικούς φακέλους και, από την άλλη πλευρά, οι εκάστοτε νέες καταστάσεις ερευνούν τους φακέλους από διάθεση αντιπαράθεσης, προσπαθώντας να αποδείξουν, με την παραμικρή δικαιολογία, τις λανθασμένες ενέργειες των προκατόχων τους. Αλλά μια Υπηρεσία Πληροφοριών χωρίς Αρχείο χάνει τη δυνατότητα να συγκρίνει και να αξιολογεί τις πληροφορίες που συλλέγει.

ΕΛΙΑΜΕΠ

Λεωφ. Βασ. Σοφίας 49, 106 76 Αθήνα, Τηλ: 210 7257122
Φαξ: 210 7257114 email: info@eliamep.gr www.eliamep.gr

ELIAMEP

49, Vas. Sophias Ave., 106 76 Athens - Greece, Tel: (+30) 210 7257122
Fax: (+30) 2107257114 email: info@eliamep.gr www.eliamep.gr